

„Jertek, imádjuk Krisztust és boruljunk le előtte”

Gondolatok Tarzícusz mester nagybőjti ikonfestő táboráról

Máriapócs, A. D. 2020. 02.23. – 03.01.

„És lábunk már itt áll udvaraidban, Jeruzsálem!” (Zsolt 122,2)

Vitéz Varga Tarzícusz kárpátaljai ikonfestő-képzőművész 2020 első telére is meghirdette ikonfestő zarándok-táborát a Máriapócsi Szűzanya udvaraiba. A meghívásra Kárpátalja, Dunakeszi, Miskolc, Komárom, Nyíregyháza, Budapest, Nyíradony, Székesfehérvár, Pomáz és Lovászi településekről érkezett mintegy tizenhét résztvevő. A kezdő és a különböző szinteken már haladó ikonfestők társaságának és a műhelymunkának *Barna Tibor és Családja*

adott otthont. Elszállásolásunkban továbbá segítséget adott a kegytemplomhoz tartozó Zarándokház. Így táboroztunk le, a szélrózsa minden irányából érkezve, de egybegyűlve a Pócsi Szűzanya köpenye szegélyéhez, a nagybőjti szent negyvennap kezdetén, hogy a z Istenanya közbenjárása által közelebb kerülhessünk megigazulásunk és megszentelődésünk forrásához, a mi Urunk Jézus Krisztushoz.

Az ikon hitből születik

– tanuljuk meg elsőként Tarzícusz mestertől, amely alapvetés átragyog megannyi el- elhintett igemorzsán és a mindnyájunkat felderítő számtalan anekdotán.

„És az Ige testté lőn, és miköztünk lakozék” (Jn 1,14)

Szent katolikus hitünk központi misztériuma a Szentháromságos Egy Istenbe vetett hit és a második isteni személy *inkarnációja*. Az Isten Fia igaz megtestesülésének tanítása az egyetlen igaz hit és vallás megkülönböztető jegye. „ *Az Istentől*

származó lelket erről ismeritek föl: Minden lélek, amely megvallja, hogy Jézus Krisztus testben jött el, az Istentől van

” (1Jn 4,2). Ez az Egyház örömteli meggyőződése kezdettől fogva, amikor a „j

ámborság nagy misztériumát

” énekli: Ő „

megjelent testben”

[görög

szárx

, latin

caro

; hústest!] (1Tim 3,16).

Az Egyház Szent Pál szavaival így énekli meg a megtestesülés misztériumát: „*Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Jézus Krisztusban volt. Ő mint Isten, az Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette magát, és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig* .”

(Fil 2,5–8)

Az *inkarnáció* hitének központi jelentősége az oka, hogy az eretnokségek kezdettől nem annyira Krisztus istenségét, mint inkább az igaz emberségét tagadják (mint a *gno* *osztikus doketizmus*

). A tévtanítókkal szemben az Egyház az apostoli időktől kezdve hangsúlyozza az Isten Fiának valóságos megtestesülését, aki

testben

jött el. (Vö. 1Jn 4,2–3; 2Jn 7.) A Niceai Zsinat (325) a hitvallásában megvallotta, hogy Isten Fia „*született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű*

”. (DS 125)

Az ikonfestészet alapja Krisztus megtestesülése

Az Egyház azt is kezdettől fogva elismerte, hogy Jézus testében „*Istent látható módon megismerjük*” (karácsonyi

prefáció: Missale Romanum,

usus antiquior

) Mert

”
Ő a láthatatlan Isten képmása, minden teremtmény elsőszülette.

” (Kol 1,15)

Mivel az Ige testté lett és valódi emberi természetet öltött magára, Krisztus „*teste konkrét emberi test volt*”.

(Vö. Lateráni Zsinat 649-ben, 4. kánon; DS 504.) Ezért Jézus emberi arca „

megfesthető

”. (Vö. Gal 3,1.) Az Egyház a VII. egyetemes zsinaton (II. Niceai Zsinat 787-ben, 7. Act.: Definitio de Sacris imaginibus, DS 600–603.) törvényesnek ismerte el, hogy szentképeken megjelenítsék. (vö. KEK 476)

„Összefoglalva: mi őrünk minden egyházi hagyományt, akár írásban, akár szóban hagyták ránk, anélkül hogy újításokkal helyettesítenénk azokat. E hagyományok egyike az ikonfestészet. Ez, mivel összhangban van az evangélium üzenetével, alkalmas arra, hogy megerősítse hitünket Isten Igéjének valóságos és nem elképzelt megtestesülésében, és nagy gyarapodást hozzon számunkra. Azok a dolgok ugyanis, amelyek kölcsönösen megvilágítják egymást, nyilvánvalóan azonos jelentést hordoznak.” (II. Niceai Zsinat 787-ben; Terminus COD 135)

Az ikon a mennyország ablaka

A láthatatlan és fölfoghatatlan Isten képileg ábrázolhatatlan. „*De amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született*

.” (Gal 4,4) Isten Fiának megtestesülése képiség új rendjét nyitotta meg:

„Egykor, mivel sem teste, sem alakja nincsen, Istent egyáltalán nem lehetett ábrázolni. Most azonban, miután testben láthatóvá vált és az emberekkel együtt élt, arról, amit Istenből láttam, készíthetek képet. (...) Mi pedig fedetlen arccal szemléljük az Úr dicsőségét.” (Damaszkuszi Szent János:

sacris imaginibus oratio

De

1, 16)

A szent kép, a liturgikus ikon elsősorban az *inkarnáció* szimbóluma, Krisztus megjelenítője. Mivel Krisztus testben jött el, ezért az Isten Fia ábrázolható, és mindaz, amit megmutatott és kinyilvánított nekünk. A szent ikon lényege szerint Krisztushoz tartozik. A keresztény ikonográfia képben jeleníti meg azt az evangéliumi üzenetet, amit a Szentírás szóval közvetít. A szent ikon érzékelhetővé teszi Krisztus jelenlétét az egyetlen Egyházában, kiváltképpen a liturgikus cselekményekben.

Az ikon tisztelete a megtestesült Ige előtti hódolatunk

Valójában Krisztus testének egyéni vonásai Isten Fiának isteni személyét fejezik ki. Ő ugyanis emberi testének vonásait annyira magáévá tette, hogy szentképen megfestetten tisztelhetők, mert a hívő, aki az ő képét tiszteli, *„benne a megfestett személyt imádja”*. (II. Niceai Zsinat 787-ben, 7. Act.: Definito de Sacris imaginibus, DS 601.)

A megtestesült Ige misztériumára támaszkodva 787-ben a hetedik egyetemes zsinat Niceában igazolta a képrombolókkal szemben az ikonok tiszteletét: és nemcsak Krisztusét, hanem Isten Anyját, az angyalokét és a szentekét is. Isten Fia a megtestesülésével a képek új *„üdvrendjét”* indította el.

A keleti egyházatyák állhatatos küzdelme és munkája volt szükséges, hogy az ikonromboló irányzattal szembeszállva kidolgozzák az ikon teológiáját, tanítja Tarzícius mester. Ebben nagy szerepe volt Damaszkuszi Szent Jánosnak és Sztudita Szent Tivadarnak, akik részletesen megfogalmazták az ikonfelfogás és az ikontisztelet fő elveit.

„A kép előtt nyilvánított tisztelet az eredetinek szól” (Nagy Szent Bazil: Liber de Spiritu Sancto 18, 45) és *„aki a képet tiszteli, valójában azt*

a személyt tiszteli, aki rá van festve

”. (DS 601; vö. DS 1821–1825; II. Vatikáni Zsinat: Sacrosanctum concilium, 125; uaz, Lumen Gentium, 67.) Az ikon tisztelete nem bálványimádás, hanem egy

viszonylagos

tisztelet: a tisztelet nem a képnek szól, hanem az ábrázolt személynek. Ezt a tiszteletet pedig egyértelműen meg kell különböztetni az imádattól (

latria

), ami egyedül csak Istennek jár.

Az ikon és a szent liturgia

Krisztus szüntelenül jelen van Egyházában, kiváltképpen a liturgikus cselekményekben. Jelen van a szentmise Áldozatában, mint örök főpap, égis alá oltár és szeplőtelen áldozat, s leginkább az eucharisztikus színek alatt. Jelen van erejével a szentségekben, úgyhogy amikor valaki kereszttel, maga Krisztus kereszttel. Jelen van igéjében, mert Ő maga beszél az Egyház igehirdetése során. Végül amikor könyörög és zsoltároz az Egyház, Ő van jelen, aki megígérte: „*Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük*” (Mt 18,20). (SC 7)

A szent liturgia minden jele Krisztusra irányul, így az Istenanya és a szentek liturgikus ábrázolásai is. Az Úr Jézus Krisztus Isten „*dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása*” (Zsid 1,3), akiben „*benne lakik testi formában az istenség egész teljessége*” (Kol 2,9). A szentek Krisztusban újjászületnek, és részesülnek dicsőségében, „*mert tagjai vagyunk testének*” (Ef 5,30) „*Mindenki, aki Krisztusban van, új teremtmény.*” (2Kor 5,17) A Boldogságos Szűz Máriában, a Szent Angyalokban és az összes Szentekben Krisztus szépsége tündököl. A mennyország örököseiről mondja Pál: „*Krisztus bennetek a megdicsőülés reménye*” (Kol 1,27). Őbennük látjuk „*a tanúk felhőjét*” (Zsid 12,1), akik égi közbenjárásukkal továbbra is törődnek a világ üdvösségével, s akikkel a hitvallásban egyességet vallunk (*communio sanctorum*). Szűz Mária és a szentek képei megmutatják hitünknek az „*Isten képmására teremtett*” és az ő „*hasonlatosságára*” (Vö. Róm 8,29; 1Jn 3,2.) átalakult embert, és az angyalokat is, akik Krisztusban mindnyájan egy. (Jn 17,21) A szimbolika tehát Krisztus, Szűz Mária, a Szent Angyalok és a Szentek biblikus (előképi és evangéliumi), valamint az egyházi megnyilvánulásaiból származik.

Ikonfestő táborunkban több szentről is született ikon: megjelent Myrai Szent Miklós, Sárkányölő Szent György, Casciai Szent Rita, Pietrelcinai Szent Pio, Szent Kristóf, Szent Kozma és Szent

Damján, Alexandriai Szent Katalin és még sokan mások. A régi ikonfestő testvérek többen is már félig kész állapotú táblákat hoztak el, hogy azt a Pócsi Szűzanyával fejezhessék be, a mester útmutatásait követve.

A szent képek szemlélése, az Isten ígében való elmélkedés és az egyházi himnuszok éneklése együtt beleszövődik az ünnepektől misztériumot körbeölelő liturgikus jelek harmóniájába, hogy az szívünk legmélyére hatolhasson.

A szent ikon hitben fogan, imádságban növekszik, az Örök Ige világossága élteti és a megszentelő isteni malaszt élő vízforrásaiban teljesebbé válik. Ikonfestő táborunk szüntelen zarándoklás e forráshoz: minden áldott napunknak ezért az imádság és a pócsi kegytemplom szent liturgiája adta kegyelmi löktetését. Nap nap után járultunk az élő vizek forrásához Aranyhajú Szent János liturgiájában, az előszenteltek liturgiáján és a vecsernyéken. Alkalmunk volt találkozni és együtt imádkozni Főméltóságú *Kocsis Fülöp* hajdúdorogi érsek-metropolitával és

Szocska A. Ábel OSBM

nyíregyházi megyéspüspökkel is. Bűnbánatunkra a teljes búcsú elnyerésére is lehetőséget adó *szentgyónásban*

bazilita szerzetestől kaphattunk feloldozást és lelki útmutatást. Két ízben részt vettünk – és liturgikus szolgálatot is teljesítettünk – továbbá a helyi római katolikus templomban

Pásztor Károly

pápai prelátus, címzetes apát szentmiséin.

Az ikonfestés a szent angyalok által vezetett út: eljutás az igaz – istenképmás és a keresztségben istengyermekké vált – önmagunkhoz, út Mária által Krisztushoz, maga Krisztus megszületése bennünk. Csöndes, de a Szentlélek isteni malasztja által vezérelt, előrehaladó folyamat. Fáradtságos, küzdelmes, amely megtérésre és megszentelődésre hív. Ahogy Péter apostol hirdeti: „*mivel ő, a Szent hívott el titeket – ti is szentek legyetek*” (1Pt 1,15) Mert az Üdvözítő maga mondja: „

Ti azért legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes

.” (Mt 5,48) Az ikonfestő legfőbb célja nem lehet más, minthogy elmondhassa Pállal együtt, hogy Isten „

Fia képmását öltötte

” magára (Róm 8,29), és él, de már „

Krisztus él

” őbenne. (Gal 2,20)

Lelki utazásunk elmélyítését elsősorban szolgálja az ikonfestészet nagy alázat, türelmet és engedelmisséget kívánó útjának megtartása, ami önmagában is aszkézis. De a Máriapócsra

való zárandoklásunk, valamint a nagybőjt is, amely az Egyház évről évre visszatérő nagy közös zárandoklata. S ezt erősítette az ikonfestő hetünkön a Nyírsaholyba való egyházközségi buszos zárandoklatunk, mi több a pócsi hívek 40 napon át ismételt 18 km-es gyalogos zárandoklatához való csatlakozásunk és az ott végzett liturgikus szolgálatunk.

A napok előrehaladtával az is érződött, hogy ki-ki a maga harcát vívja, s küzd a saját démonjaival; közösségünk az emberi gyengeségek megnyilvánulásaitól sem volt mentes. Zárandoklásunkat és együtt töltött időnkét mégis a hit, a remény és a szeretet hatotta át, amelynek legfőbb jele az alázatos és egyszerű vidámság volt. A mélyben mindnyájunkban érelődött a felismerés, hogy az ikonfestészetünk igazi célja nem lehet más, mint alkalmat találni a Teremtő és Megváltó, Szent és Megszentelő Isten imadására és szeretetére, valamint a dicsőítő, hálaadó, engesztelő és kérő imádságra.

Az Istenszülő eleusza ikonja

Az ikonfestő táborban a kezdők mindnyájan az Istenszülő Szent Szűz eleusza-típusú (meghatódott) ikonját festették meg. Tarzícusz mesternek ebben a választásában aligha lehet nem észrevenni, hogy az ikonográfia *lényegéhez* szándékozta közelebb vinni tanítványait, ami a szent katolikus hit veleje: Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó valóságos isteni és valóságos emberi mivolta. Az Istenszülő ikonjának éppen ez a sajátságos teológiája.

Krisztus emberségének alanya Isten Fiának isteni személye, mely fölvette azt, és magáévá tette fogantatása pillanatában. Ezért az alapja a Szűzanya istenanyai címének is. Amint az Efezusi Zsinat 431-ben kihirdette, Isten Fiának Mária méhében történt emberi fogantatása által Mária „Istenszülő ..., nem azért, mintha az Ige természete vagy istensége eredetének elvét a szent Szűztől vette volna, hanem mert azt a szent és értelmes lélektől áthatott testet vette tőle magára, mellyel az Isten Igéje is személye szerint egyesült, és ezért mondjuk, hogy test szerint született”. (DS 251)

Latinok a görögök között

Figyelemre méltó, hogy az ikonfestészet iránt érdeklődők között latin szertartású katolikusok sokasága áll. Ennek oka mindennek előtt, hogy Krisztus egyetlen Egyháza, a katolikus Egyház apostoli hitletéteményt hirdet és vall, aminek ortodox (igazhitű) megnyilvánulása az

ikonfestészet. A szent ikon tehát nem „kelet” vagy „nyugat” sajátja, hanem a teljes katolikus Egyházé. Az ikonfestészet és az ikonteológia az egyetemes egyház összhangját mutatja, hiszen az ikonok értelmezése a bizánci és a latin teológiában egységes. Mi több, az ikonrombolás 8. századában épp a pápák voltak azok, akik kiálltak a szent képek védelmében, illetve Kelet és Nyugat egységes értelmezését mutatta az ikonok teológiája kapcsán a 787-es VIII. egyetemes (II. niceai) zsinat is, amely értelmezte az ikonok előtti vallási cselekedeteket, s megerősítette az atyák elveit.

A latin rítusú kereszténység napjainkban válságos állapotban van (lásd pl. *J. Ratzinger, R. Sarah, R. Burke, G. Müller* stb. bíborosok elemzéseit), a *modernizmus* által előidézett tendenciák jellemzően *deszakralizációt*

, *protestantizációt*

, sőt hitehagyást eredményeztek számos latin részegyházban. E hatásoktól Magyarországon sem vagyunk mentesek. A latin liturgia és spiritualitás mélységeit jobban megismerve mégis csodálatos felismerni, hogy örökségünk a keletiekéhez hasonlatos. A pócsi liturgiákon való részvételben is öröm volt felfedezni a római rítus hagyományos formája (

usus antiquior

) és a görög katolikus szent liturgia egyaránt évezredes vonásainak lényegi hasonlóságát, ami a közös apostoli gyökerekre utal. Fontos, hogy amit mi latinok az ikonfestészetben mint hitvallást és tradíciót magunkénak vallunk, kamatoztassuk a latin rítus mélyebb megismerésében, megbecsülésében és gyakorlásában, valamint a latin liturgikus és spirituális tradíciók felelevenítésében is.

Ikonszentelés

Táborunk húshagyó vasárnapkal kezdődött, és Nagyböjt 1. vasárnapjával zárult, amely egyben az igazhitűség (*ortodoxia*) vasárnapja. *Nagy Szent Bazil* liturgiáját követően, az ikonosztázion előtt kihelyezett ikonjaink fölött hangzott el

Grunda Dávid

atyja ajkáról a következő szentelési ima:

Kezdet nélküli való, láthatatlan és elérhetetlen Urunk, aki hajdan az Ó szövetségben megparancsoltad, hogy fából és aranyból való kerub képmások készíttessenek a Jelenés Sátora és Salamon templom számára, és aki most nemcsak az emberi nemhez való üdvözítő jótéteményeidnek és isteni megjelenéseidnek emlékeztére készített ábrázolásokat fogadod el, hanem azokat sem veted el, amelyek a Te szentjeidnek és kegyelteidnek emlékeztére és követésére készíttetek, hallgasd meg alázatos könyörgésünket: áldd meg ezt az ikont és adj néki kegyelmet és erőt az ördögök elűzésére és minden betegségek meggyógyítására. Mert Te áldasz meg és szentelsz meg mindeneket, mi Istenünk, és Néked zengünk dicsőiséget, a Te egyszülött Fiaddal és szentséges, jóságos és éltető lelkeddel együtt, most és mindenkor és mindörökkön örökké.

Megszenteltetik ez az ikon a Szent Lélek kegyelme és a szentelt vízzel való meghintés által az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Ámen

Fülep Dániel

r.k. teológus

[A tábor képei itt tekinthetők meg >>](#)